

Átrendezett képkockák – a valóság megmásíthatósága

Raffai Ingrid képzőművésszel Dancsó Andrea beszélget

Raffai Ingrid a szabadkai Politechnikai Iskola grafikus dizájn szakán kezdett, majd az Újvidéki Akadémia festészeti szakán tanult. Az utóbbi időben azonban digitálisan manipulált képeiből állított ki több alkalommal, melyek hol geometrikus térmanipulációk, hol emberi torzók, vagy akár mind egyszerre. Dinamikus mozgások, spontán életképek digitális lenyomatai. Mind a szűk környezetünkől elcsípett mozzanatok, egymásba forrasztva. A fiatal, kísérletező kedvű művésszel arról beszélgettünk, hogyan is készülnek ezek az elsőre megmagyarázhatatlannak tűnő képek.

– *A mai társadalmunkat a képek uralják, a képkészítés már mindenki számára elérhető, a mindennapjaink része, számos technikai eszköz magával értetődő tartozéka a kamera. Hogyan viszonyulhat ehhez a mai művészművészet?*

– Ha jól értem, ez alatt azt érted, hogy hol van a határ a művészi fotó meg a „konyhafotó” között. Ezen gondolkodtam, de nem jutottam előrébb. Én is csattogtatok random képeket. Arra jutottam, hogy részemről a különbség a két kategória között a szándékban van. Ha figyelek a kompozícióra, hogy mi jelenjen meg a képkockában, a perspektívára, a fényekre, esetleg manipulálom, vagy ha emberekről van szó, beállítom őket, ha kell. Ma már nem tudsz újat mondani. Nemcsak a képzőművészetben, de a zenében és más területen is nagyon nehéz és ritka. Megesik, hogy a világ másik feléből felfedezel egy művészt, aki nagyon hasonló dolgokat csinál. És ez nem másolás. Hihetetlen, hogy milyen kapcsolódások vannak.

– *A kortárs művészetben a fotográfia értelmezése egyre tágabb. A hiba esztétikumként való kezelése fel-felüti a fejét a művészetben. Az úgyneve-*

zett hibaizmus az utóbbi években újra felkapott lett, leginkább az analóg fotográfia kapcsán. Magyarországon is alakult egy hibaista csoport a 2000-es évek végén. Te azonban digitális képhibákkal dolgozol. Hogyan, mikor kezdted el ilyen jellegű képeket készíteni, hogyan jutottál el a műfajig, egyáltalán hatottak-e rád a nemzetközi irányzatok?

– Maga a hibafogalom, meg az, hogy szeretem a hibákat, elég messzire nyúlik vissza. Kisiskolás voltam, amikor elkerültem Boros Gyurka bácsihoz rajzórákra. Ott nekem berögült valami. Azt hiszem, hogy épp tussal rajzoltam valami emberfigurát, amit, ugye, nem lehet javítani, és több vonalból húztam meg. Akkor még ismeretlen volt a környezet, és féltem, hogy jön a Gyurka bá’, és majd le fog cseszni. De azt mondta, hogy „nem baj, cicám, Gyurka bácsi szereti a hibákat!”. És kész, nekem ez onnan berögült. Vannak precíz kollégáim, akik mindenre odafigyelnek, én pedig azt szeretem a rajzban és a festészetben is, ha az minél szabadabb. Az embereken az esztétikai tökéletlenséget, ha valaki nem tökéletes szépség, hanem van rajta valami hiba.

Körülbelül másfél éve, teljesen véletlenül kezdtem el ezeket a képeket készíteni. Elsőként felfedeztem egy appot, azután szép lassan alakult, közben telefonokat is váltottam. Az első telefonomban a fényképező funkcióban eleve benne volt mint opció ez a Harris-effektus. A következő telefonomon már le kellett töltenem mint applikációt, és máshogy is funkcionált. A jelenlegi telefonomon van egy rács, amivel be tudom mérni, hogy a három képet hogy helyezzem el. Ezek tehát mobillal készült képek. Spontán alakult ki nálam, de azóta láttam, hogy más is csinálja.

– A hibaista fotók esetében nem pusztán a mi, hanem a hogyan is lényeges eleme a műalkotásnak. Adj egy kis betekintést a technikai háttérbe, hogyan készíted a képeket?

– Ha hagyományos módon fényképezek, akkor nem szeretem manipulálni a képeim, a szituációnak nagyon meg kell követelnie, hogy szerkesszem. Nem mondom, hogy nem fordult elő, de akkor viszont nagyon látványos manipulációról volt szó. Általában kerülni próbálok, hogy a fényeket utólag állítgassam. Itt viszont arról van szó, hogy a Harris-effektus applikációnak köszönhetően az optika előtt három kép fut le, különböző színben. Kezdetben magát a mozgásokat fényképeztem, mert az első appnál egy exponálás után mozgatnom kellett a kamerát, mert az maga csinálta a három variációt. Később, ahogy

rohangáltam a városban, lefényképeztem itt egy épületet, a másik kép pedig a város másik feléről van. Tehát három különböző expozíció van egymáson, én nyomom le három alkalommal a gombot, ott, ahol szeretném. Van, amikor nem használom ki ezt a három lehetőséget, és a harmadik kép valami nagyon semleges dolog, mondjuk a fal, amin semmi sem látszik. Azután jön a manipulálás, amikor átalakítom fekete-fehérbe, állítom a telítettséget, mi látszódjon jobban, mi kevésbé, tehát szűrőkkel manipulálom.

– *A fotográfiában két véget léteznek: a precíz, megrendezett fényképek és a teljes véletlenre hagyatkozás. A te képeidben és az alkotási folyamatodban nem a beállítottságot, hanem a spontaneitást érzem erősebbnek. A végeredményben mi a szerepe a véletlennek?*

– A szabadban, utcán leginkább véletlenszerű, hogy mit fényképezek. Volt idő, amikor nem is kerestem a témát, hanem magától jött. A félórás út másfél órás lett, mert leálltam fényképezni. Azután jött egy időszak, amikor nem láttam ennyire intenzíven. Mikor otthon vagyok, akkor inkább én tervezem meg a képet, állítgatok, komponálok.

– *A Something went wrong című sorozatod mindennapi pillanatokat rögzít. Mintha vázlatokat készítenél a környezetről a fényképek segítségével, a keletkezett képeken pedig keresnéd a véletlenszerűen kirajzolódó mintákat, témákat. Milyen témákat keresel?*

– Össze nem illő dolgokat. Lehet, hogy nem jön át a képről, csak én tudom, hogy három épületet összevontam, ami a valóságban közel sincs egymáshoz. Érdekel a terek megmásítása. De igazából nem tudom, mi a motivációm. Amikor mész az utcán, és látsz egy szép teraszt, azt gondolod, milyen jó lehet ott fent. Aztán ha úgy adja a sors, hogy feljutsz arra a teraszra, már teljesen máshogy éled meg, mint mikor letről nézted. Az embereknél a groteszk dolgokat szeretem, mikor abszolút felismerhetlenné válnak. Volt egy barátnőm, akit fényképezgettem, és rám mordult, hogy hagyjam abba, ne fényképezzem. Mondtam neki, hogy nem fog látszódni, amint hozzáérek a képhez, már nem lesz felismerhető. Nem fognak látszódni a hibái, mert teszek bele más hibákat. Van egy képem, ahol például elmosódott az arc, és három szemsor látszik. A groteszk érdekel, és nem azért, mert sötét a lelkem, csak ez fascinátl.

Szeretem a téli fákat. Télen jobban kijön minden fának a karakterisztikája. Rengeteg féle fa van, megvannak a princípiumok: a fűzfa női

princípiuma, a diófa felfelé nő, ami a férfi princípium. Sokkal érdekesebb a fákat meztelenül, lomb nélkül fényképezni. Engem nem a szomorúság érdekel, én ezeket a képeket nem szomorúaknak élem meg.

– *Mi volt előbb, a fényképezés vagy a festészet?*

– Ezt már kérdezték tőlem, és azt mondtam, hogy a fényképészet, de átgondoltam, mert a fényképészet nem művészi szinten indult. Mindig szerettem fényképezni, volt fényképezőgépem, az a kis régi ócskaság. Lehet, hogy egyszerre kezdődött mindkettő, mert a középiskolában nem nagyon festettem. Amikor beiratkoztam az egyetemre, körülbelül egyszerre kezdődött, hogy festeni is kellett, meg fényképezni is. Az első különbség, ami eszembe jut, hogy a fényképezés gyorsabb metódus, azt bárhol tudom csinálni, nem olyan körülményes.

– *Mennyire szánod magas művészetnek a fényképeid, fénykép-manipulációid?*

– Sokszor belegondoltam, mi lett volna, ha fényképészetet vagy grafikát írtam volna be az egyetemen. Ezek már mind halott szakmák, a festészet is, a grafika is, a fényképészet is, a sokszorosítás lehetősége miatt. Ma már mindenki fényképezhet. Épp nemrég olvastam valahol, hogy attól, hogy jó géped van, nem leszel profi fényképész. Ezeket a képeket én saját szórakoztatásomra csinálom. Persze megörölsz, ha kapsz visszajelzéseket. Nem magas művészetnek indult ez az egész, de ahogy belemerültem, élveztem csinálni őket. Mindig azt mondtam, hogy ezek trash képek, mert minőségileg nem jók, mobilal készültek. Volt ebből a sorozatból két kiállításom, és keretezés nélkül, találomra rakosgattam ki őket a térben, ha már trash, akkor legyen trash, és jó volt. Van érdeklődés irántuk, én is meglepődtem, örültem neki.

– *Ha összehasonlítjuk a két alkotófolyamatot, számodra mi a különbség a kettő között?*

– A *Something went wrong* sorozat darabjai eredetileg festményvázlatnak indultak. Bele is kezdtem a megfestésükbe, de nem sikerült. Lehet, hogy még próbálkozok ezzel, de úgy gondolom, hogy maradnak inkább önálló képnek.

– *Kedvelt színed a fekete, és sok alkotásodban úgy tűnik, nincs is szükséged a művészi kifejezéshez ennél többre. Mitől függ, hogy beengeded-e a színeket a munkáidba?*

– A fekete-fehér nagyon sok esetben jobban kifejezi a formákat, de van, amikor meg éppen elveszi. Én jól érzem magam ebben a két színben, és ezeknek az átmeneteiben. Az eredeti képen nagyon intenzív színek vannak, nehéz kinézni belőle dolgokat, emiatt jött, hogy átteszem őket fekete-fehérbe, hogy megnézzem, és sokszor kifejezőbbnek találom a színesnél. Ez is spontánul alakul.

– *Mik a terveid a jövőben?*

– Szeretnék animációval foglalkozni, és a film, a rövidfilm érdekel. A középiskolát grafikus dizájn szakon fejeztem. Attól a szakmától azért fordultam el, mert kézzel szerettem rajzolni, meg hülye sötét vagyok a technikához, és nem nagyon ment a programok kezelése. Az egyetemen is nagyon ritkán kellett digitálisan hozzányúlnom az alkotásokhoz, ami kényelmes volt, úgyhogy végül elzárkóztam ettől a szakmától. Úgy adódott, hogy kicsit megint elő kellett vennem a programokat, mivel illusztrálni kezdtem a *Mézeskalács*nak, és erre a célra félig kézzel, félig digitálisan rajzoltam. Még mindig ott tartok, hogy kézzel megrajzolom, és beviszem a programba. Aztán rájöttem, hogy nem is olyan rossz digitálisan színezni. Valahogy kedvet kaptam hozzá. Változik az ember. Rájöttem, hogy ha nem kézzel csinálom, még lehet értékes. A festészetet is amiatt választottam, mert úgy gondoltam, hogy egyszerű lesz kézzel rajzolni. Aztán különben nagyon megijedtem, mert egy festőnek színeket kellene használnia, nálam meg már akkor kiéleződött, hogy nem igénylem a színeket. Semmilyen téren, öltözködésben sem. De jól van, megvagyunk a színekkel.

Számunk szerzői

BARLOG Károly (1986) író, szerkesztő, műkritikus
BERÉNYI Emőke (1986) szerkesztő, műkritikus
BLUMM, Aaron (1973) író, szerkesztő
DANCSÓ Andrea (1993) szerkesztő, műkritikus
DARABOS Enikő (1975) író, műkritikus, egyetemi tanár
GAVRAN, Miro (1961) író, drámaíró, költő
KOC SIS Árpád (1985) író, filozófus
LENGOLD, Jelena (1959) író, költő
LOSONCZ Alpár (1958) filozófus
MESÉS Péter (1965) műfordító
ORCSIK Roland (1975) író, költő, műfordító, egyetemi tanár
OROVEC Krisztina (1982) műfordító, szerkesztő
PRESSBURGER Csaba (1976) újságíró, szerkesztő
RAFFAI Ingrid (1989) képzőművész
SEKULIĆ Larisa (1993) műkritikus
SZARVAS Melinda (1987) műkritikus, szerkesztő
TIŠMA, Slobodan (1946) író, költő, zeneszerző
TÓTH Szilárd János (1991) politológus
VARGA Iván (1988) műfordító